

ערביי ישראל וטרור דמי החסות: איום קיומי

מאת האלוף (מיל") גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 2,153, 15 בספטמבר 2021

תקציר: הפרעות שהתרחשו בערי ישראל במהלך מלחמת עזה האחרונה הן תולדה של תשתית ההפקרות והמרי המכה שורשים מזה זמן בחלקים מהחברה הערבית-ישראלית. היקף איום זה ופגיעתו במרקם החיים הישראלי מחייבים שינוי תפיסתי כולל, ובראש וראשונה הכרה שהמדובר באיום קיומי החורג בהרבה מפשיעה פלילית "רגילה" והמחייב מערכה שיטתית וארוכה למיגור התופעה .

זה למעלה מעשרים שנים שאזרחי ישראל, במיוחד בנגב ובגליל, סובלים מהתופעה הגוברת והולכת של טרור דמי החסות. כמעט ואין חקלאי יהודי שרכושו או יכולו לא נגנבו או הוצתו. למרות שהתופעה פוגעת לא רק ביהודים, היא משקפת ממדים לאומניים מובהקים, הן בפגיעתה המכוונת בריבונותה של מדינת ישראל והן בפגיעתה בכבוד האדם היהודי המוצא עצמו - כאזרח המדינה היהודית היחידה בעולם - חוזר למצבו הקיומי כבן חסות נחות המוכר בתרבות האסלאם כ"ד'ימי".

נכון עשה דוד בן-גוריון שתבע עם הקמת ישראל להפקיד את כל הסמכויות להפעלת כוח בידי כוחות הביטחון הממשלתיים - הסממן הבסיסי למדינה ריבונית. אולם במציאות שהתפתחה, במצוקת המטלות על משטרת ישראל ותחת האילוצים המשפטיים של מדינה דמוקרטית שוויונית, מצבם הביטחוני של היהודים, בעיקר באזורי הפריפריה, הלך והתערער והם נאלצו התמודד לבדם מול טרור דמי החסות והגניבות. במאבק היומי מול משפחות פשע במגזר הערבי נמצא היהודי בעמדת נחיתות: הוא בדרך כלל בודד ללא תמיכה, ללא חמולה שתגן עליו, וללא קבוצת צעירים שתעמוד לצידו במאבקי רועים ובמרחבי השדות. הקיבוץ של פעם מעין חמולה המונה עשרות צעירים היכולים להיחלץ למאבק בעת פקודה. הקיבוצים והמושבים כיום ריקים במשך רוב שעות היממה, וכמובן צורת החיים בהם השתנתה ללא הכר .

למרות מאמצים בלתי מבוטלים של משטרת ישראל, בחרה ישראל להתעלם ממשמעותו המקיפה של טרור דמי החסות והפשיעה החקלאית תוך שאיפה לראות בתופעה עניין פלילי והתכחשות לממדיה הלאומניים. בימים שלפני קום המדינה לעומת זאת, טבעו של המאבק היה ברור לחלוטין וכוחות ההגנה פעלו בתודעת היעוד הצרופה להגן על היהודים, כבודם ורכושם. לאחר שסיים יצחק שדה את תפקידו כמפקד הפלמ"ח בשנת 1946, קודם שנתמנה רמטכ"ל בפועל של ארגון ההגנה, הוטל עליו

להקים מחדש פלוגה מיוחדת שעבדה בכפיפות ישירה לבן-גוריון ועסקה בין היתר באבטחת מתקנים ובתי עסק שנפלו קורבן לאיומי סחיטה. הנהגת היישוב הבינה באותם ימים שגם באיום על בית עסק פרטי טמון גרעין של איום לאומי.

בחודשים האחרונים התגבר טרור דמי החסות בגליל ובנגב. הדברים הגיעו לידי כך שיהודי בעל ציוד חקלאי לא יכול לבטח את רכושו בחברות ביטוח ישראליות ואחדים נאלצים לעשות זאת בחברות ביטוח בחו"ל. ראש המועצה האזורית גליל עליון נזעק בקול קורא שהביא את השר לביטחון פנים עומר בר-לב להורות למשטרה לתגבר כוחותיה בצפון. ואולם תגבור כוחות זמני לא יעצור את התופעה. היקף האיום ופגיעתו במרקם החיים במרחבי הצפון והנגב מחייבים שינוי תפיסתי כולל, ובראש וראשונה הכרת המדינה ומוסדותיה שהמדובר באיום קיומי החורג בהרבה מפשיעה פלילית "רגילה" והמחייב מערכה שיטתית וארוכה למיגור התופעה.

להבנת היקף השינוי הנדרש, גם במערכת החוק והמשפט, כדאי ללמוד מניסיונו של שי דרומי, חוואי בנגב שלפני שנים ירה למוות בפורץ. במאמץ להגן עליו בשם זכות ההגנה העצמית חוקק "חוק דרומי". אלא שהחוק אמנם הגן עליו בפני מערכת המשפט אך לא העניק לו כל הגנה מול חוקי המדבר וסכנת נקמת הדם מצד החברה הבדואית בנגב המתנהלת במידה רבה על-פי חוקי המורשת השבטית הגוברים על חוקי מדינת ישראל. ואכן, על מנת להגן על חייו נאלץ דרומי לציית להוראת הדין הבדואי ושילם סכום כספי הגון כדמי כופר לסולחה.

הביטוי העיקרי לאובדן המשילות הישראלית מתבטא בתופעת הנשק הבלתי חוקי בחברה הערבית המוערך בעשרות אלפים, אם לא מאות אלפים. בימים כתיקונם רק חלק קטן מנשק זה מופעל במאבקי כנופיות או במטחי ירי בחתונות, אך בעיתות מלחמה עלול הנשק לשמש לפגיעה נרחבת ביהודים ובכוחות הביטחון; ואכן, בפרעות חודש מאי הופעל נשק בלתי חוקי בכפר כנא לתקיפת כוחות מג"ב שפעלו בכפר. אין החלטה ריבונית לגיטימית יותר מההחלטה לאיסוף נשק בלתי חוקי. אלא שמדובר במשימה הכרוכה במערכה ממושכת לחודשים ארוכים על-ידי כוח רחב היקף הפועל בהתמדה וברציפות. לישראל אין את היקף הכוחות הנדרשים לכך.

במצב שהתהווה נדרשת ישראל להתארגנות מתאימה לשם הענקת הגנה לאזרח המאויים, יהודי וערבי כאחד. להגנה על מיכון חקלאי יקר, משאיות, וציוד מכני, למשל, ניתן לארגן חניוני לילה מאובטחים על-ידי כוחות משטרה או צבא. אין לשלול אף הצבת כוחות אבטחה (חיילים או שוטרים) ביום ובלילה על בתי עסק מאוימים. כך גם לגבי תופעת ההצתות ביערות: נדרשת פריסת כוחות גלויים וסמויים בתוככי היערות שימנעו מעשי הצתה ויוכלו להזעיק כוחות כיבוי בזמן הקריטי.

הואיל המדובר ב"מכת מדינה", חייבת המדינה להיענות לאיום ללא דיחוי במלוא משאביה תוך שילוב פעילות אקטיבית יזומה ופעילות אבטחה פסיבית נרחבת. הואיל ומערכה מעין זו מחייבת מסה כמותית רחבה שחסרה למשטרה ולצבא, עליה להישען על כוח מילואים רחב היקף שיהיה כפוף למשטרה/משמר הגבול ו/או לפיקוד העורף של צה"ל. מתוך מאות אלפי הלוחמים שצה"ל גרע מרשימת משרתי המילואים הפעילים יש לארגן כוח ייעודי שימנה כ-100,000 לוחמים. רגע לפני שתאבד את שארית ריבונותה, חייבת ישראל לתת מענה מערכתי מקיף לאיום.

* אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושניים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.